

**Управление на пестицидни
остатъци в биологичните
продукти**
Позиция на IFOAM Organics Europe

Май 2023

Съдържание

Същност	2
Повсеместното присъствие на пестициди в Европа и по света.....	2
Операторите на биологични продукти са изправени пред постоянна заплаха от замърсяване и ограничаване на свободата им на стопанска дейност.....	2
Нов биологичен регламент	3
Позиция за прилагането на настоящият регламент.....	3
Текуща ситуация/практика на операторите и КЛ / компетентна власт.....	3
Принципи на управление на остатъчните вещества.....	4
Процедури, които операторът трябва да спазва (Член 27 & 28).....	4
Процедури, които трябва да бъдат следвани от КЛ/компетентната власт (член 29).....	7
Източник и причина на замърсяването.....	8
Наръчник за управление	9

Същност

Повсеместното присъствие на пестициди в Европа и по света

В момента в Европа (и по света) до голяма степен се разчита на конвенционални земеделски системи, в които са разрешени и се прилагат синтетични пестициди и други агрохимически продукти. Дискусията относно остатъците от пестициди трябва да се разглежда в този контекст. Биологичното производство не позволява използването на синтетични пестициди, изкуствени торове или каквито и да било хербициди. Въпреки това широкото им използване от мнозинството земеделски стопани създава повсеместен риск от замърсяване в цялата верига за доставка на храни. Това важи особено за земеделските култури, тъй като е добре известно, че замърсителите, които могат лесно да бъдат открити от техническа гледна точка, като например пестицидите, се разпространяват по въздуха, в подпочвените води или се пренасят чрез обработка в хранителната верига, или се задържат дълго време в почвата. В крайна сметка производството на храни се осъществява в отворена система. Освен това огромният напредък по отношение на аналитичните процеси и методи прави откриването на остатъци и замърсители още по-често, отколкото в миналото.

Движението за биологично земеделие не подценява въпроса за остатъците от пестициди и риска от използване на неразрешени вещества. Ето защо е важно да се провеждат разследвания, за да се изясни дали причината за наличието на остатъци е нарушение или несъответствие с изискванията на регламентите за биологично производство. Тук ключов за системите за контрол на биологичното производство е подходът, основан на процеса, при който вземането на проби и извършването на лабораторен анализ са един от инструментите.

Операторите на биологични продукти са изправени пред постоянна заплаха от замърсяване и ограничаване на свободата им на стопанска дейност

Въпреки това биологичните оператори използват и продукти за растителна защита, разрешени в биологичното производство, тъй като тази система на производство изключва синтетичните пестициди и поради предприетите предпазни мерки наличието на пестициди в биологичното производство е много по-малко в сравнение с конвенционалното. Това отразява желанието на потребителите на биологични продукти да подкрепят система за производство на храни и земеделие, която - наред с много други аспекти - избягва употребата на синтетични пестициди. За съжаление, неизползването на забранени средства не може да гарантира само по себе си биологични продукти без остатъчни вещества, като се има предвид, че в момента в ЕС преобладава конвенционалната производствена система, която използва тези вещества. Що се отнася до групите храни, всички биологични продукти на растителна основа (но не само те) са засегнати от проблема с остатъчните вещества, дължащ се на пренос по въздуха при пръскане или на повсеместното замърсяване.

- Операторите в областта на биологичното производство вече носят отговорност за защита на своите дейности от тези външни влияния чрез предпазни мерки, които са под техен контрол, пропорционални и подходящи. Въпреки това, поради повсеместното замърсяване, произтичащо от небιологични селскостопански дейности от миналото или настоящето, рискът от замърсяване, десертифициране и блокиране на продукти винаги съществува.
- В някои държави-членки земеделските стопани, които се намират в близост до конвенционални съседи и според контролните органи са изложени на висок риск от замърсяване чрез пренасяне по въздуха при пръскане, не могат да бъдат сертифицирани като биологични. Това е нарушение на принципа "замърсителят плаща".

Необходимо е да се гарантира свободата на стопанска дейност на биологичните оператори, както е записано в член 16 от Хартата на основните права на Европейския съюз, и е недопустимо тази свобода да се ограничава от дейностите на конвенционалните съседи. Въпреки това стратегията на ЕС "От фермата до трапезата" и нейните цели за увеличаване на площите, предназначени за биологично земеделие, и намаляване на прилагането на синтетични пестициди в ЕС противоречат на този рестриктивен и обезкуражаващ подход.

Също така трябва да се разкрие в своята цялост и да се признае, че заинтересованите страни редовно се сблъскват с неразбиране и ситуация, при която остатъчните вещества често са неизбежни, а източниците и причините не могат да бъдат определени, дори и при най-големите усилия от страна на биологичните предприятия, контролните органи и контролиращите лица.

Биологичните оператори нямат вина за това, а неизбежните замърсявания в биологичното производство не трябва да оказват влияние върху биологичния статус, защото изобщо не представляват нарушение (нито на ниво действия, нито на ниво пропуснати или недостатъчни защитни мерки).

За да се добие представа за реалната картина възможно най-скоро, е необходимо спешно да се създаде атмосфера на незастрашеност, в която случаите на положителни констатации на остатъчни вещества и резултатите от разследванията да се оповестяват открито и прозрачно от всички заинтересовани страни, независимо от тяхната роля - оператори, КЛ, НПО или компетентни власти.

Нов биологичен регламент

С Регламент 2018/848 за биологичното земеделие, приложим от 1 януари 2022 г., влязоха в сила нови правила, включително по отношение на това, как да се третират остатъците от пестициди. Чл. 28 и 29 от Регламент (ЕС) 2018/848 определят мерките и стъпките за операторите, както и за контролиращите лица и надзорните органи в случай на наличие на неразрешени вещества в биологични продукти. Обработката на остатъчни вещества се оказва спорна тема по време на преговорите за този регламент. След дълги дискусии окончателният правен текст беше постигнат като компромис между Европейската комисия, Европейския парламент и Съвета на Европейския съюз, което доведе до включването на член 29, параграф 4. В съответствие с чл. 29, параграф 4 до 31 декември 2025 г. *Комисията трябва да представи на Европейския парламент и на Съвета доклад за прилагането на настоящия член, за наличието на продукти и вещества, които не са разрешени съгласно член 9, параграф 3, първа алинея за употреба в биологичното производство, и за оценката на националните правила, посочени в параграф 5 от настоящия член.* Този доклад може да бъде придружен, когато е целесъобразно, от законодателно предложение за по-нататъшно хармонизиране. IFOAM OE счита, че е необходимо да се изготви документ с позиция, в който да се представи гледната точка на биологичното движение за това как следва да се прилага регламентът.

Позиция за прилагането на настоящият регламент

Текуща ситуация/практика на операторите и КЛ / компетентна власт

От 1 януари 2022 г. Регламент 2018/848 на ЕС изисква действия при подозрения за несъответствие в член 27, както и предпазни мерки за избягване на наличието на неразрешени продукти и вещества в член 28 и обработката на (евентуални) подозрения, основани на наличието на неразрешени продукти и вещества. Тези нови изисквания доуточняват старите изисквания на чл. 63 и чл. 91 от Регламент (ЕО) № 889/2008. Ясно е, че тези изисквания са важни за защита на целостта на биологичното производство.

Операторите в биологичното производство вече са инвестирани и инвестират непрекъснато, за да се предпазят от вещества, които не използват. Те правят това, което е под техен контрол, пропорционално и подходящо за техните дейности (Съображение 68, чл. 28, параграф 1), за да избегнат наличието на остатъчни вещества в биологичните продукти и да предприемат предпазни мерки.

От много години насам работата с биологични продукти, замърсени с пестициди или други неразрешени вещества, е много разнообразна в Европа. Както е посочено в новия регламент, не всяко наличие на неразрешени вещества, открито от операторите, автоматично води до разследване от страна на КЛ и компетентните власти, тъй като не всички от тях автоматично представляват обосновано подозрение. Официалното разследване започва само ако подозрението е обосновано или ако подозрението не може

да бъде отстранено. Тогава операторът е длъжен да уведоми КЛ / компетентната власт (Съображение 67, чл. 28. (2)(д)). В случай че започне официално разследване, зависи от веществото и успоредно с това от подозрението за несъответствие и от обстоятелствата на конкретния случай дали КЛ/компетентната власт е в състояние да вземе бързо решение. Докато КЛ/компетентната власт се стреми да приключи разследването, като идентифицира най-вероятния източник и причина, ако това не може да бъде установено и няма доказателства за несъответствие от страна на оператора, продуктът се освобождава (чл. 41, параграф 2).

Операторите са първите, които искат стабилна и възискателна система за контрол, за да създадат условия на доверие между операторите и потребителите, но тази система за контрол трябва да бъде ефективна, да осигурява реална добавена стойност по отношение на откриването и отстраняването на всички видове несъответствия и предотвратяването на измами. Трябва да се избягва започване на тежка процедура за всяко наличие на неразрешени вещества, въпреки че не е обосновано подозрение. Процедурите по разследване отнемат огромни ресурси от операторите, от контролиращите лица и от компетентните власти. Ключовият момент тук е, че разследването трябва да бъде съобразено със ситуацията (ниво на наличие, рискове във веригата на доставки и оператора и т.н.). Фокусирането върху случаите на обосновано подозрение съответства както на правните изисквания в регламента за биологичното производство, така и на подхода на контрол, основан на риска.

Принципи на управление на остатъчните вещества

Процедури, които операторът трябва да спазва (Член 27 & 28)

Преди да навлезем в подробностите за това какво се случва, ако има констатация на остатъчни вещества, е важно да се признае, че операторите преди всичко са задължени и от тях се изисква да предприемат предпазни мерки, за да избегнат замърсяването на първо място (чл. 28):

- мерки, които са пропорционални и подходящи за идентифициране и избягване на рисковете от замърсяване на биологичното производство и продукти с неразрешени продукти или вещества,
- мерки, които редовно се преразглеждат и приспособяват към нуждите и обстоятелствата.

Трябва да е ясно, че в този контекст операторите правят това, което е под техен контрол, за да избегнат замърсяването на биологичните продукти с неразрешени вещества и продукти.

В случай на събитие, което операторите на биологични продукти искат да избегнат, а именно когато се **установи наличие на неразрешено вещество, първата стъпка** трябва да бъде проверка дали тази информация е вярна и уместна, например дали лабораторната находка е надеждна и предоставя подходяща информация за въпросния продукт или партида. На практика операторите могат да разчитат на собствения си експертен опит, но в зависимост от случая могат да се консултират и с асоциация, консултант, лаборатория или контролен орган, за да изяснят това. Ако информацията бъде проверена, може да възникне съмнение за несъответствие в съответствие с чл. 28, параграф 2.

В случай на подозрение за несъответствие операторът трябва да следва адекватни процедури като **втора стъпка**, както е посочено в чл. 27. и 28 от Регламент (ЕС) 2018/848, и по-специално:

- да идентифицира и отдели съответния продукт или партида,
- да провери дали подозрението може да бъде **обосновано или отстранено**.

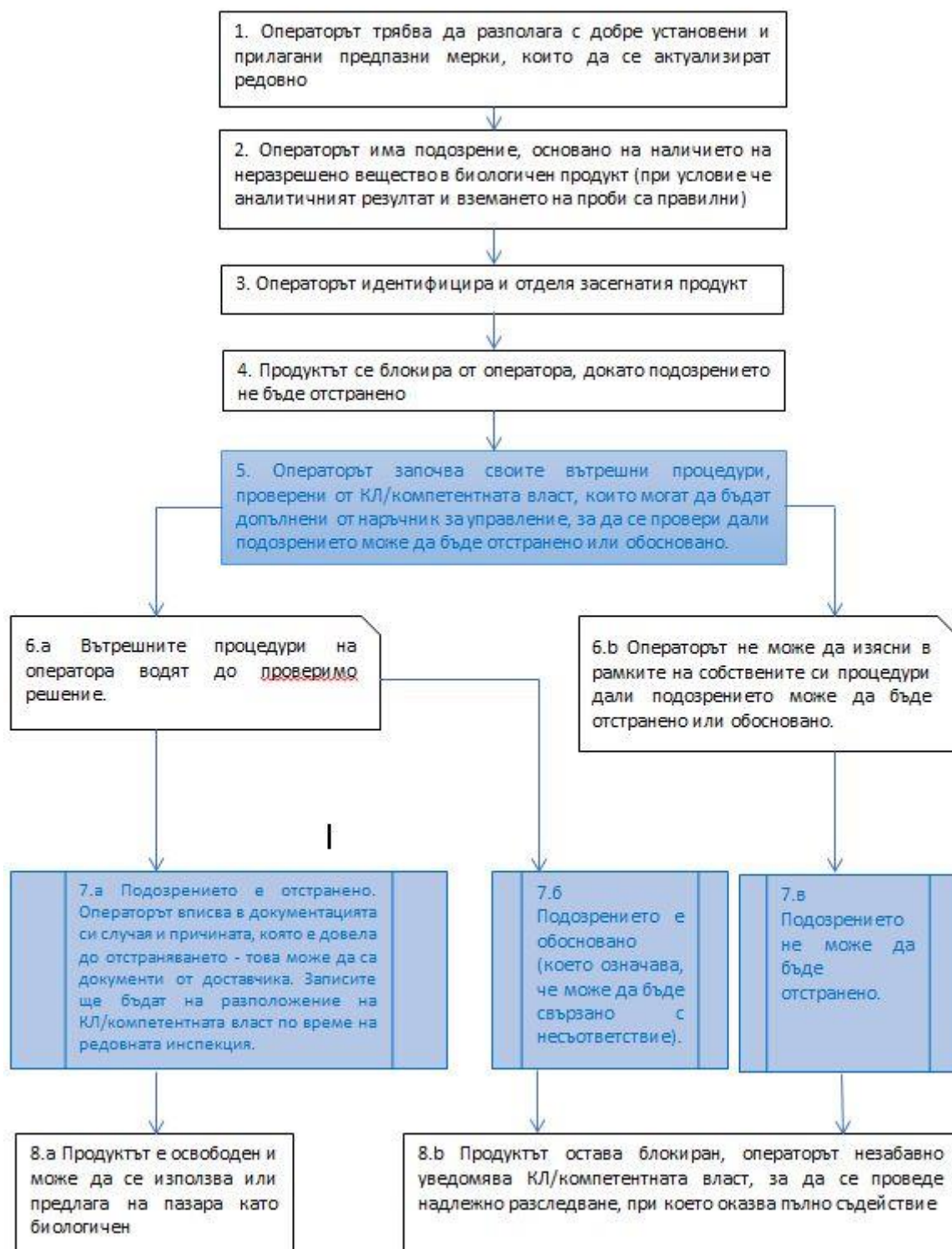
На този етап **операторът трябва сам да извърши първата оценка**, за да определи дали подозрението може да бъде отхвърлено или обосновано. Тази свобода на действие е установена в чл. 28, параграф 2, по-специално в буква б), и в отделния Регламент за изпълнение (ЕС) 2021/279, чл. 1. Тази възможност е от съществено значение. Тя също така означава, че не всяко наличие на неразрешено вещество води автоматично до разследване от страна на КЛ / компетентната власт.

Операторът уведомява КЛ или компетентната власт само когато подозрението не може да бъде отстранено или е обосновано. Основанието за това е, че на операторите следва да се даде възможност да отстранят подозрение в типични случаи на замърсяване, които не са свързани с несъответствие и които са добре документирани въз основа на процедури, съгласувани с и проверени от неговото КЛ/компетентна власт. Нека да припомним, че операторите на биологични продукти вече инвестират в предпазни мерки, за да се предпазят от вещества, които не използват.

Предимството на това е, че спестява на операторите ценни ресурси и освобождава КЛ/компетентните власти, които иначе биха били затрупани с разследвания, свързани с повсеместните пестициди в околната среда и други замърсители, които са добре познати, но не са свързани с несъответствие в биологичното производство.

Операторите се нуждаят от някаква форма на ръководство в процеса на самооценка, поради сложността на вземането на решения. Те са длъжни да разполагат с вътрешни стратегии за вземане на решения (системи за осигуряване на качеството), съгласувани и проверявани от КЛ/компетентната власт, които могат да бъдат допълнени от незадължителни инструменти за напътстване. КЛ и компетентните власти следва да поставят проверката и мониторинга на тази цялостна вътрешна система за осигуряване на качеството на операторите в центъра на своите проверки.

В съответствие с чл. 28 от Регламент (ЕС) 2018/848, **ОПЕРАТОРЪТ** трябва да следва следните стъпки, които са допълнени от спецификациите на IFOAM OE (в синьо):

Ние предлагаме да се прилагат следните принципи (основни изисквания):

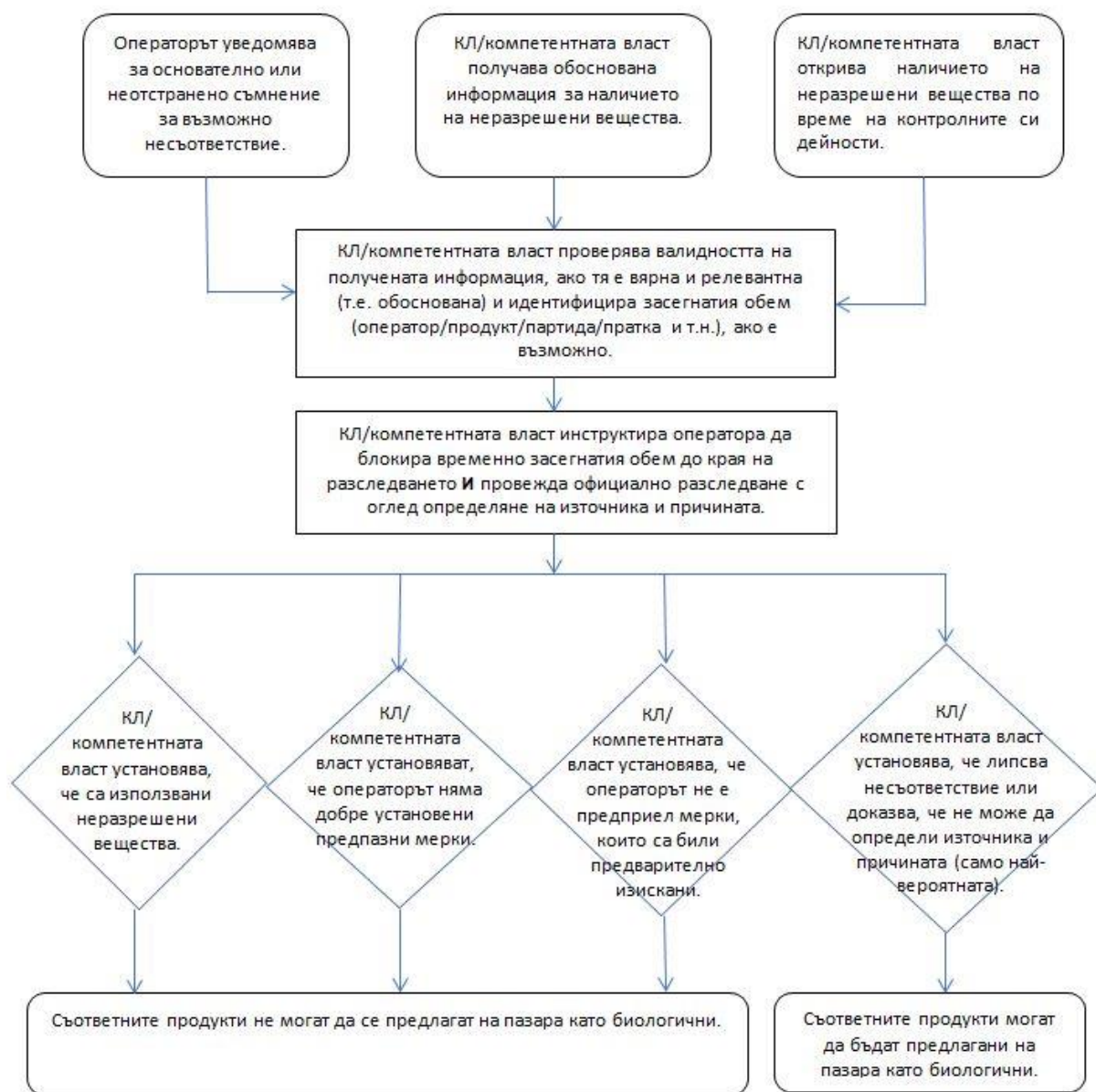
- В съответствие с чл. 27 и 28, параграф 2 от основния регламент, както и с чл. 1 от Регламент 2021/279 операторите имат задачата да извършват собствени проверки, преди да бъде установено основателно подозрение.
- Тази вътрешна оценка следва да се ръководи от вътрешните процедури на оператора, проверени от КЛ/компетентната власт (както е посочено в чл. 38. от Регламент 2018/848), и може да бъде допълнена от ръководство с насоки, основан на натрупания опит от други разследвания и научните резултати, за да насочва действията на операторите и на КЛ/компетентните власти.
- В хода на тази вътрешна оценка операторът има право да събира цялата необходима информация, включително съответните подробности или документи от доставчиците.
- Операторът трябва да уведоми за наличието КЛ/компетентната власт, ако има основателно подозрение или ако не може да се отстрани подозрението, че продуктът може да не е в съответствие с Регламента за биологичното производство.
- В случай че подозрението може да бъде отстранено след спазване на проверената процедура, включително евентуална консултация с ръководството, операторът документиращ резултатите и причината за заключението - например въз основа на научна литература - и продуктът може да бъде използван или предлаган на пазара като биологичен, разбира се, когато не представлява риск за човешкото здраве. Задачата на КЛ/компетентната власт е да провери по време на редовния контрол дали случаят е адекватно документиран и дали подозрението е отстранено на основателни основания.
 - Примери за елементи, които трябва да се разгледат, при които операторите могат да оттеглят подозрението, когато случаят и обстоятелствата са добре документирани:
 - откритото вещество се среща естествено в продукта или произлиза от техника на преработка;
 - откритото вещество се използва срещу болест, която не съществува във въпросните видове култури;
 - откритото вещество не е разрешено във въпросните видове култури - като се има предвид, че разрешението на даден пестицид за конкретна култура може да варира в различните държави - или изобщо не е разрешено в ЕС (вече);
 - доказани случаи на фалшиви положителни лабораторни резултати;
 - замърсяване на околната среда, причинено от Устойчиви органични замърсители (УОЗ);
 - откриване на вещества, които произхождат от използвани от човека санитарни мерки/продукти или от пречистването на водата.
 - доказани и добре документиранни случаи на системно, неизбежно замърсяване от прекомерно пръскане от страна на съседи, къси и далечни разстояния на пръскане.

Процедури, които трябва да бъдат следвани от КЛ/компетентната власт (член 29)

В случай че КЛ/компетентната власт получи обоснована информация за наличието на неразрешени продукти или вещества или бъде информиран от оператор в съответствие с член 28, параграф 2, буква г), или сам открие неразрешени продукти или вещества, той провежда официално разследване (член 29, параграф 1, буква а)), за да:

- определи източника и причината за наличието, за да провери съответствието,
- приключи разследването възможно най-бързо и в разумен срок,
- вземе предвид трайността на продукта и сложността на случая.

С оглед на и при спазване на всички съответни изисквания, посочени в чл. 2 от Регламент (ЕС) 2021/279, съгласно чл. 29 от Регламент (ЕС) 2018/848, компетентната власт/контролният орган следва следните стъпки:

Източник и причина на замърсяването

Когато КЛ/компетентната власт разследва обосновано подозрение, понякога причината и източникът не могат да бъдат установени въпреки положените усилия. По време на официалното разследване продуктите се блокират временно до приключване на разследването. Не можем да избягаме от факта, че блокирането на даден продукт или пратка винаги води до икономическа тежест или заплаха от загуба на доверие върху оператора. Освен това съществува риск продуктът да загуби качеството си или да се развали по време на блокирането. Компетентните органи носят огромна отговорност да не причиняват необосновани и предотвратими щети на съответните оператори, в случай че окончателната присъда е за съответствие или че причината и източникът не могат да бъдат идентифицирани, или че могат да бъдат установени само най-вероятната причина и източник.

Съгласно правно становище на Комисията, неубедително разследване, което не успява да определи източника и причината за наличието на неразрешени продукти или вещества (и други елементи, посочени в член 2 от Регламент 2021/279 на Комисията), може да бъде приключено само ако компетентните органи, контролиращите лица или органите за контрол докажат на оценяващия

компетентен орган, че са изчерпани всички възможни средства за разследване. Това заключение трябва да бъде задоволително и не трябва да зависи от ограниченията във времето.

Следва да се прилагат следните принципи:

- Разследването следва да определи източника и причината за наличието на неразрешени продукти или вещества и да гарантира, че операторите спазват изискванията за биологично производство и не са използвали продукти или вещества, които не са разрешени за употреба в биологичното производство, както и да гарантира, че тези оператори са предприели пропорционални и подходящи предпазни мерки, за да избегнат замърсяването на биологичното производство с такива продукти и вещества (съображение 68, чл. 29(2)).
- Разследванията следва да бъдат пропорционални на предполагаемото несъответствие и следователно следва да бъдат приключени възможно най-скоро в рамките на разумен срок, като се вземат предвид трайността на продукта и сложността на случая (съображение 69, чл. 29(1)).
- В случай че източникът и причината не могат да бъдат определени по категоричен начин, КЛ/компетентната власт следва да може да установи "най-вероятната причина и източник" и по този начин да приключи разследването.

Наръчник за управление

От проект на IFOAM OE за пестицидите се стигна до заключението, че КЛ/компетентните власти биха оценили положително подхода към по-хармонизирана оценка на случаите на наличие на остатъчни вещества. По-конкретно биха могли да се направят подобрения в насоките за оценка на случаите на наличие на остатъчни количества, които да са специфични за различните вещества. Тези насоки следва да отчитат и опита, натрупан по време на разследванията, научните познания и знанията за това как да се правят заключения относно фактора на преработка, ако е приложимо. Именно тук е мястото да се използва Наръчника за управление.

Необходимостта от такъв наръчник се подчертава от вече появилите се частни инициативи за помощ и съпътстване на заинтересованите страни. Това показва, че има ясно изразено търсене на такъв наръчник, извън наличните вече насоки или национални изисквания за прилагане. Операторите, както и КЛ/компетентните власти биха имали голяма полза от нов подобрен Наръчник за управление, който да направлява действията им, например за да определят дали дадено подозрение може да бъде обосновано или не.

Такъв наръчник за управление следва да отговаря на следните критерии:

- да обобщи най-често откриваните остатъчни вещества и техния произход по култури
- общи критерии (приложими за всички оператори), например:
 - най-новите налични агрономически познания
 - има ли смисъл анализираното активно вещество да се прилага в съответната култура или храна, т.е. има ли смисъл от агрономическа или техническа гледна точка неговата употреба?
 - съществуват ли различни възможни употреби/цели на активното вещество?
 - какви други източници на активното вещество са възможни?
 - научни изследвания
 - честота на замърсяване
 - национални/регионални характеристики на замърсяването в околната среда
- специфични критерии (приложими за конкретни оператори), например:
 - регионални педоклиматични условия.
 - свързани с производството (транспорт, съхранение, верига на доставки)
 - известни случаи на измама
- да се вземе предвид фактора на преработка, когато е приложимо

- да бъде на разположение на операторите и КЛ/Компетентните власти безплатно

За предпочитане е да се проведе консултация с експертната група за технически консултации в областта на биологичното производство EGTOP, за да се осигури гладкото интегриране на Наръчника за управление в процеса.